

Jurisdictional Analysis of the Physical Rights of the Fetus in Ceremonial Delivery

Azam Nazari¹ , Hossein Saberi^{1*} , Hamid Masjed-Saraei²

1- Department of Fiqh and Foundations of Islamic Law, Faculty of Theology and Islamic Studies, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

2- Department of Law, Faculty of Humanities, University of Semnan, Semnan, Iran.

*Correspondence should be addressed to Dr. Hossein Saberi; Email: saberi@um.ac.ir

Article Info

Received: Jul 22, 2024

Received in revised form:

Oct 5, 2024

Accepted: Nov 10, 2024

Available Online: Mar 21, 2026

Keywords:

Delivery

Fetus

Medical jurisprudence

Right to health

Right to life

Abstract

Background and Objective: Sometimes, parents wish to register the birth of their child on a specific date, leading them to request early delivery without a valid medical reason. From a medical perspective, intervening in the timing of delivery poses risks and complications for the fetus. This raises the question of whether it is justifiable to endanger the life and health of the fetus for the sake of a ceremonial delivery.

Methods: This research is descriptive and analytical. In this research, verses of the Qur'an and narrations were utilized for the extraction and compilation of the material. The authors of the article reported no conflict of interest.

Results: Changing the delivery date to coincide with specific occasions can severely jeopardize the "right to life" and "right to health" of the fetus, resulting in serious health consequences.

Conclusion: Scientific studies and investigations indicate that the deliberate alteration of the delivery date can pose serious and potential risks to the health and life of the fetus. Parents do not have the right to jeopardize the physical well-being of the fetus by choosing the timing of birth arbitrarily. Therefore, changing the delivery date to coincide with specific occasions is not consistent with medical and jurisprudential principles and is considered impermissible.

 <https://doi.org/10.22037/jrrh.v12i1.45841>

Please cite this article as: Nazari A, Saberi H, Masjed-Saraei H. Jurisdictional Analysis of the Physical Rights of the Fetus in Ceremonial Delivery. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2026;12(1):123-136. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v12i1.45841>

Summary

Background and Objective

Health constitutes the foundation of human development, and elective (scheduled) childbirth - namely planning delivery on a desired date- is considered an emerging phenomenon. Birth before the thirty-seventh week of gestation is associated with serious physical, neurological, cognitive complications and even chronic diseases. From a religious perspective, the right to life is a fundamental divine gift, and Qur'anic

verses emphasize that life and death belong exclusively to God. A review of the literature indicates that jurisprudential studies have addressed responsibilities and the physical personality of the fetus in calendar-based delivery; however, more comprehensive investigations remain necessary. The present study, adopting a jurisprudential and analytical approach, seeks to clarify the ruling on elective childbirth and to support the rights of the fetus.

Methods

This research is descriptive and analytical. In this research, verses of the Qur'an and narrations were

utilized for the extraction and compilation of the material.

Results

The findings indicate that elective childbirth, by hastening delivery, disrupts the development of the fetus's vital organs and increases the risk of serious and chronic diseases. From a jurisprudential perspective, such an action, in the absence of medical necessity, constitutes a violation of the fetus's right to life and health.

1. Book

First Verse: Surah Al-Mumtahanah, Verse 12
God states: "...and that they shall not kill their children..."

Regarding how this verse indicates the intended claim, it may be stated that one of the important principles in Islamic jurisprudence is the "prohibition of causing harm to others." In this regard, Professor Sobhani maintains that, first, the term *lā* (no) in the hadith *lā ḍarar* (no harm) denotes negation, not prohibition; second, the source and agent of harm are people, not the Lawgiver or His rulings; third, since the existence of harm in human societies is self-evident, the meaning of the rule of *lā ḍarar* is that the Lawgiver has not endorsed or validated any prescriptive or declaratory ruling that entails people harming one another (10). Therefore, parents must make decisions that are just and proportionate to the physical rights of the fetus.

Second Verse: Surah Al-Isra, Verse 33

God states: "And do not kill the soul which God has made sacred, except by right..."

Exegetes maintain that this verse prohibits the killing of a protected soul and emphasizes the sanctity of human blood and the severe prohibition of murder. From the perspective of the sanctity and sacredness of human life, this divine and God-given right cannot be taken away from any individual (6, 12).

The prominent points of the verse are as follows:

First, God explicitly forbids killing a soul except by right, indicating the grave prohibition of murder in Islam. Second, it demonstrates the extraordinary importance of every human life and considers killing one person as equivalent to killing all humanity. In this regard, the Prophet (PBUH) stated: "If the entire world were to perish, it would be less significant before God than the shedding of unjust blood" (16). Therefore, any act that endangers the health of the fetus may be regarded as a grave sin.

Third Verse: Surah Al-Nisa, Verse 93

"And whoever kills a believer intentionally - his recompense is Hell, wherein he will abide eternally; and God's wrath and curse are upon him, and He has prepared for him a great punishment."

Exegetes explain that two conditions are necessary for the realization of murder: first, that it be committed knowingly and intentionally; second, that the killer knows the victim to be a believer. By deliberately violating the life of a human being, a person not only opposes divine legislation and command but also stands in opposition to the order of creation itself (19). Therefore, it may be concluded that any act that harms the physical health of the fetus - particularly elective (scheduled) childbirth - is not permissible from a jurisprudential perspective.

2. Sunnah (Tradition)

First Narration: Statement of Imam al-Sadiq (A.S.)

In this regard, it has been narrated from Imam al-Sadiq (A.S.) that: "Whoever assists in the killing of a believer, even by half a word, will come on the Day of Resurrection with the words written between his eyes: 'Despaired of the mercy of God'" (23, 25). This narration demonstrates the importance of preserving human life, even that of the fetus, and from this it can be inferred that elective (scheduled) childbirth, if it threatens the health of the fetus, is not permissible.

Second Narration: Statement of Imam Ali (A.S.)

"A pregnant adulterous woman was brought before Umar. He ordered that she be stoned. Imam Ali (A.S.) said to Umar: If you have authority over her due to her adultery, what authority do you have over the child within her womb? God says: No bearer of burdens shall bear the burden of another. Umar said: May I not live to face a difficult problem in which Abu al-Hasan is not present. He then said: O Abu al-Hasan, what should I do with her? Imam said: Keep her until she gives birth, and when she delivers her child and someone is found to take custody of the infant, then carry out the prescribed punishment upon her" (27, 29).

From this narration, it can be inferred that "postponing the execution of punishment for a pregnant mother" is one of the most important jurisprudential proofs indicating the significance of the right to physical health and respect for the bodily integrity of the fetus.

Conclusion

The phenomenon of elective (scheduled) childbirth, meaning planning delivery on a

specific date, has created medical and jurisprudential challenges. From a medical perspective, fetal development in the final weeks of pregnancy is not yet complete, and early delivery may lead to respiratory failure, immune deficiency, cardiac disorders, and chronic diseases, requiring special care. From a jurisprudential perspective, the right to life and health of the fetus is undeniable, and Islamic texts have guaranteed it; any action taken without medical necessity, including elective childbirth, constitutes a violation of these rights. Therefore, the present study, with a jurisprudential focus and analysis of the physical personality of the fetus, highlights the necessity of public awareness and decision-making based on medical and religious principles.

Acknowledgements

The authors hereby sincerely express their gratitude to the Research Division of the Researchers' Hall of the Central Library of Astan Quds Razavi for providing the necessary resources and playing a significant role in the preparation of this article.

Funding

According to the authors, this study is extracted from the doctoral dissertation of the first author entitled "The Rights of Physical Personality and Its Limitations in Islamic Jurisprudence with Emphasis on Contemporary Instances," under the code "60746." The research grant of the second author was used in the preparation of this study.

Conflict of interest

The authors declare that there is no conflict of interest regarding this research.

Authors' contribution

Data collection and drafting the article: First author; Supervising the writing and confirmation of the accuracy of the content: second and third authors.

التحليل الفقهي للشخصية الجسدية للجنين، وتأثير تعجيل الولادة لترافق مناسبة خاصة

أعظم نظري^١، حسين صابري^٢، حميد مسجدرائي^٣

١- قسم الفقه ومبادئ القانون الإسلامي، كلية علوم الشريعة، جامعة الفردوسي، مشهد، إيران.

٢- قسم القانون، كلية العلوم الإنسانية، جامعة سمنان، سمنان، إيران.

* المراسلات الموجهة إلى الدكتور حسين صابري؛ البريد الإلكتروني: saberi@um.ac.ir

الملخص

خلفية البحث وأهدافه: يؤكد بعض الأفراد على أنّ ميلاد طفلهم يجب أن يكون في تاريخ خاص. ولهذا يقوم هؤلاء بتعجيل الميلاد من دون أدلة طبية تنصح بذلك. في حين يقول علم الطب أن التدخل في تاريخ الولادة له تداعيات ومضاعفات صحية خطيرة على الجنين. وعليه، فإنّ هذه الدراسة تسعى للإجابة على السؤال التالي: هل يجوز التدخل في تاريخ الولادة وتعجيلها لترافق تاريخ بعينه وتعرض سلامة الجنين للمضاعفات والمخاطر الطبية؟.

منهجية البحث: هذا البحث من نوع وصفي وتحليلي. كما اعتمد الباحثون على الآيات والروايات كمصادر البحث لإستخراج موضوع البحث. لم يذكر الباحثون أي تضارب في المصالح.

المعطيات: إنّ تغيير تاريخ الميلاد بهدف موافقته للمناسبات الخاصة، يعرض حياة الوليد الصحية لأخطار جسيمة؛ ويحمل تداعيات بالغة الخطورة.

الاستنتاج: تؤكد الدراسات العلمية أنّ تغيير تاريخ الولادة من دون أدلة طبية، يعرض حياة الطفل وسلامته لأخطار كبيرة. فلا يحق لأي من الأبوين اختيار تاريخ خاص لولادة طفلهم وتعرض حياته للخطر. إذن تغيير تاريخ الميلاد وتعجيله لمصادفته لأحداث خاصة أو تواريخ خاصة يتعارض تماماً مع مبادئ الفقه وعلوم الطب.

معلومات المادة

الوصول: ١٦ محرم ١٤٤٦

وصول النص النهائي: ٢ ربيع الثاني ١٤٤٦

القبول: ٨ جمادى الاولى ١٤٤٦

النشر الإلكتروني: ١ شوال ١٤٤٧

الكلمات الرئيسية:

الجنين

حق السلامة

حق الحياة

المخاض

فقه الطب

يتم استناد المقالة على الترتيب التالي:

Nazari A, Saberi H, Masjed-Saraei H. Jurisdictional Analysis of the Physical Rights of the Fetus in Ceremonial Delivery. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2026;12(1):123-136. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v12i1.45841>

تحلیل فقهی شخصیت جسمی جنین در زایمان مناسبتی

اعظم نظری^۱ ID، حسین صابری^{۱*} ID، حمید مسجدرائی^۲ ID

۱- گروه فقه و مبانای حقوق اسلامی، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

۲- گروه حقوق، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

*مکاتبات خطاب به دکتر حسین صابری؛ رایانامه: saberi@um.ac.ir

اطلاعات مقاله

دریافت: ۱ اردیبهشت ۱۴۰۳

دریافت متن نهایی: ۲۵ تیر ۱۴۰۳

پذیرش: ۲۰ آبان ۱۴۰۳

نشر الکترونیکی: ۱ فروردین ۱۴۰۵

چکیده

سابقه و هدف: گاه والدین تمایل دارند که تولد فرزندشان در تاریخ خاصی ثبت شود؛ به همین منظور بدون وجود دلیل پزشکی موجه، تقاضای زایمان زود هنگام را دارند که از نظر علم پزشکی دخالت در تاریخ زایمان، عوارض و مخاطراتی را برای جنین به همراه دارد. پرسش پژوهش این است که آیا می‌توان برای انجام زایمان مناسبتی با دخالت در زمان وقوع زایمان، حیات و سلامتی جنین را به مخاطره انداخت؟

روش کار: این پژوهش از نوع توصیفی و تحلیلی است. در این مطالعه برای استخراج و تدوین مطالب از آیات و روایات بهره گرفته شد. مؤلفان مقاله تضاد منافی گزارش نکرده‌اند.

یافته‌ها: تغییر تاریخ زایمان به منظور هم‌زمانی با مناسبت‌های خاص، می‌تواند حق حیات و حق سلامتی جنین را به شدت به مخاطره بیندازد و پیامدهای جدی برای سلامتی او به دنبال داشته باشد.

نتیجه‌گیری: مطالعات و بررسی‌های علمی حاکی از این است که تغییر عمدی تاریخ زایمان می‌تواند خطرات جدی و بالقوه‌ای برای سلامت و حیات جنین به همراه داشته باشد. والدین با انتخاب دلخواه زمان تولد، حق ندارند سلامت جسمی جنین را به مخاطره اندازند. بنابراین، تغییر تاریخ زایمان به منظور هم‌زمانی با مناسبت‌های خاص با اصول پزشکی و فقهی سازگار نیست.

واژه‌های کلیدی:

جنین
 حق سلامتی
 حق حیات
 زایمان
 فقه پزشکی

استناد مقاله به این صورت است:

Nazari A, Saberi H, Masjed-Saraei H. Jurisdictional Analysis of the Physical Rights of the Fetus in Ceremonial Delivery. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2026;12(1):123-136. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v12i1.45841>

مقدمه

سازمان بهداشت جهانی تولد زودرس را تولد پیش از هفته سی‌وهفتم بارداری تعریف می‌کند و آن را با پیامدهای پایدار پزشکی، آموزشی و اجتماعی مرتبط می‌داند. نوزادان نارس معمولاً به دلیل تکامل نیافتن ریه‌ها به نشانگان دیسترس تنفسی^۱ مبتلا می‌شوند که می‌تواند به التهاب شدید و تخریب روده بینجامد و در موارد حاد به سوراخ‌شدگی روده منجر شود. افزون بر این، این نوزادان با خطر اختلالات عصبی از جمله فلج مغزی (که بر حرکت و هماهنگی اثر

سلامت مفهومی اساسی در زندگی بشر است و همواره بر دستیابی، حفظ و ارتقای آن تأکید شده است؛ زیرا سلامت جسمی لازمه رشد و شکوفایی انسان‌ها است (۱، ۲). زایمان مناسبتی پدیده‌ای نوظهور است که به زایمان برنامه‌ریزی‌شده در تاریخ خاصی اشاره دارد که در آن والدین تمایل دارند فرزندشان در زمان مشخصی متولد شود.

^۱ Respiratory Distress Syndrome

مجله پژوهش در دین و سلامت

دوره ۱۲، شماره ۱، بهار ۱۴۰۵

کرده‌اند. هدف اصلی آنان، ارائه مبانی نوآورانه در زمینه شخصیت جسمی جنین با تمرکز ویژه بر زایمان مناسبتی است. با توجه به محدودیت مطالعات پیشین در این حوزه، نویسندگان بر انجام پژوهش‌های جامع‌تر و دقیق‌تر برای تبیین ابعاد مختلف مسئله تأکید کرده‌اند. آنان با محور قرار دادن شخصیت جسمی جنین، مستندات مربوط به زایمان مناسبتی را بررسی و نقد کرده و از رهگذر اجتهاد فقهی به نتایجی دست یافته‌اند (۶).

این پژوهش، افزون بر عرضه دیدگاه‌های جدید، در پی تعمیق فهم فقهی از این مسئله حساس و کاربردی بوده است و با واکاوی دقیق مبانی فقهی و مستندات مرتبط، پاسخی جامع و مستدل برای حکم زایمان مناسبتی جست‌وجو کرده است. از این منظر، پژوهش حاضر به نیازهای نوین جامعه در مواجهه با مسائل جدید حقوق جنین نیز پاسخ داده است.

روش کار

پژوهش حاضر مروری از نوع کاربردی است که با استفاده از روش کیفی از نوع توصیفی و تحلیلی انجام شده است. در این مطالعه برای استخراج و تدوین مطالب از آیات و روایات بهره گرفته شده است.

یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که زایمان مناسبتی به دلیل تغییر تاریخ طبیعی زایمان به منظور هم‌زمانی با مناسبت‌های خاص، می‌تواند خطرات جدی برای سلامت جنین به همراه داشته باشد. جنین در هفته‌های پایانی بارداری نیازمند تکامل اندام‌های حیاتی همچون ریه‌ها و دستگاه عصبی است. هرگونه تعجیل در زایمان، می‌تواند مشکلاتی مانند نارسایی تنفسی، ضعف دستگاه ایمنی و نارسایی قلبی برای نوزاد به دنبال داشته باشد. مطالعات پزشکی تأیید می‌کند که نوزادان نارس بیشتر در معرض بیماری‌های مزمن و نیاز به مراقبت‌های طولانی‌مدت قرار دارند. از منظر فقهی نیز جنین از زمان شکل‌گیری نطفه دارای حق حیات و سلامتی است و هرگونه تعرض به این حقوق از جمله زایمان زود هنگام بدون دلیل پزشکی، نقض آشکار این حقوق تلقی می‌شود.

۱- کتاب

می‌گذارد) و خون‌ریزی داخل بطنی روبه‌رو هستند که می‌تواند عوارض عصبی شدیدی ایجاد کند. در مراحل حیاتی رشد درون‌رحمی، تکامل اندام‌هایی مانند ریه، کلیه، مغز و قلب در نوزادان نارس دچار اختلال می‌شود و این تأثیرات ممکن است در بزرگسالی به بروز بیماری‌های مزمن بینجامد. نوزادان نارس همچنین بیشتر در معرض نقص‌های شناختی و مشکلات تحصیلی قرار دارند که می‌تواند کیفیت زندگی و شغل آینده آنان را تحت تأثیر قرار دهد (۳).

حق حیات موهبتی الهی است که به انسان عطا شده است و هیچ کس حق سلب آن را ندارد. حیات یکی از بنیادی‌ترین حقوق انسان به شمار می‌رود و تحقق دیگر حقوق بدون آن، معنا ندارد. حق حیات به این معنا است که زندگی فرد از تعرض دیگران مصون است (۴). در این زمینه می‌توان به آیات زیر استناد کرد: آیه ۶۶ سوره حج «وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ»؛ «او است که شما را زندگی بخشید، سپس شما را می‌میراند و باز زندگی [نوا] می‌دهد. حقا که انسان سخت ناسپاس است» (۵)؛ آیه ۲۸ سوره بقره «كَيْفَ نَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أََمْوَانًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ»؛ «چگونه خدا را منکرید؟ با آنکه مردگانی بودید و شما را زنده کرد؛ باز شما را می‌میراند [و] باز زنده می‌کند؛ [و] آن‌گاه به‌سوی او بازگردانده می‌شوید» (۵)؛ آیه ۱۱۶ سوره توبه «إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَ لَا نَصِيرٍ»؛ «در حقیقت، فرمانروایی آسمان‌ها و زمین از آن خداست. زنده می‌کند و می‌میراند و برای شما جز خدا یار و یاور نیست» (۵)؛ آیه ۴۰ سوره روم «اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَُمْ مِنْ شَيْءٍ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ»؛ «خدا همان کسی است که شما را آفرید، سپس به شما روزی بخشید، آن‌گاه شما را می‌میراند و پس از آن زنده می‌گرداند. آیا در میان شریکان شما کسی هست که کاری از این [قبیل] کند؟ منزّه است او؛ و برتر است از آنچه [با وی] شریک می‌گردانند» (۵).

پیشینه پژوهش در حوزه زایمان مناسبتی نشان می‌دهد که این موضوع در سال‌های اخیر توجه پژوهشگران را به خود جلب کرده است. در این زمینه، طالقان غفاری و همکاران در مقاله‌ای با عنوان «مسئولیت ناشی از زایمان تقویمی» به شناسایی مسئولان در ورود خسارت می‌پردازند. نویسندگان این مقاله با رویکردی اجتهادی، مبانی فقهی مرتبط با شخصیت جسمی جنین را در فرایند زایمان مناسبتی تحلیل

مردم است، و[لی] گناهشان از سودشان بزرگتر است.» و از تو می‌پرسند: «چه چیزی انفاق کنند؟» بگو: «مازاد [بر نیازمندی خود] را.» این گونه، خداوند آیات [خود را] برای شما روشن می‌گرداند، باشد که در [کار] دنیا و آخرت بیندیشید.»

آیه به‌روشنی نشان می‌دهد که در مواردی که ضرر بزرگ‌تری نسبت به منفعت وجود دارد، آن عمل باید ترک شود که حاکی از این است که تعادل بین ضرر و منفعت باید رعایت شود و به‌وضوح به جلوگیری از ضرر و حفظ منافع اشاره دارد. مضاف بر اینکه، در فرایند زایمان مناسبتی، نوزاد هنوز نارس است و گاه دچار نشانگان دیسترس تنفسی می‌شود. این وضعیت در نوزادان با تنگی نفس همراه با کبودی است که ناشی از نارس بودن ریه‌ها است و با علائمی مانند گشادشدن سوراخ‌های بینی، صدای خروج هوا در بازدم و عقب‌نشینی ناحیه بالای سینه یا حاشیه‌های دنده‌ها همراه است. با توجه به اینکه نوزادان نمی‌توانند به‌خوبی نفس بکشند، ممکن است دچار نارسایی تنفسی شوند. این نارسایی تنفسی بدون درمان است و می‌تواند به مرگ نوزاد منجر شود (۱۳).

با عنایت به اینکه در زایمان مناسبتی ضرر می‌تواند شامل خطر جانی و جسمی برای جنین و منفعت این فرایند می‌تواند شامل تولد فرزند در زمان و شرایط دلخواه باشد و با توجه به اصل «نفی اضرار مردم به یکدیگر»، انجام زایمان مناسبتی جایز نیست؛ زیرا ضرر آن برای جنین به مراتب بیشتر از منفعت تولد فرزند در زمان دلخواه است. بنابراین، والدین باید تصمیمی عادلانه و متناسب با حقوق جسمی جنین بگیرند.

آیه دوم: سوره الاسراء، آیه ۳۳

خداوند می‌فرماید: «وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ...» «و نفسی را که خداوند حرام کرده است جز به حق مکشید...».

مفسران معتقدند این آیه از کشتن نفس محترمه نهی می‌کند و نیز در مقام بیان احترام خون انسان‌ها و حرمت شدید قتل نفس است و از منظر حرمت و قداست حیات انسانی، نمی‌توان این حق الهی و موهبت خدادادی را از هیچ فردی سلب کرد (۷، ۱۴، ۱۵).

شاید از اینکه «نفس» را به «حَرَّمَ اللَّهُ» توصیف کرده و نفرموده است «حَرَّمَ اللَّهُ فِي الْإِسْلَامِ» اشاره به این باشد که احترام خون انسان‌ها و حرمت قتل نفس از مسائلی است که

در قرآن مبین آیاتی بیان شده که در آن به لزوم حفظ سلامت و حیات جنین توصیه شده است که با بهره‌گیری از آن، حکم فقهی زایمان مناسبتی به دست آمده است.

آیه اول: سوره ممتحنه، آیه ۱۲

خداوند می‌فرماید: «... وَ لَا يَتَّبِعُونَ أَوْلَادَهُمْ...» «... و فرزندان خود را نکشند...».

بررسی‌ها در کتب تفسیر، حاکی از این است که این آیه درباره سقط جنین و نیز زنده به گور کردن دختران وارد شده است (۷-۱۰).

درباره نحوه دلالت آیه بر مدعا می‌توان گفت یکی از اصول مهم در فقه اسلامی «نفی اضرار مردم به یکدیگر» است که در این باره استاد سبحانی بر این باور است که اولاً «لا» در حدیث لاضرر، نفی است، نه نهی؛ ثانیاً، مصدر و فاعل ضرر، مردم است، نه شارع و تکالیف شارع؛ ثالثاً، وقتی وجود ضرر در جوامع بشری وجدانی باشد؛ بنابراین، مراد از قاعده لاضرر این است که شارع حکم تکلیفی یا وضعی ناظر به اضرار مردم نسبت به یکدیگر را تأیید و تنفیذ نکرده است. نتیجه اینکه، ضرر منفی در حدیث سمره بن جندب، ضرر وارد از بعض مردم نسبت به بعض دیگر است. تعبیر روایات که فرموده است: «انك رجل مضار»؛ «تو مردی هستی که به دیگران آسیب می‌رسانی» و «ما أراك يا سمره إلا مضاراً: ای سمره؛ «من تو را جز فردی آسیب‌رسان نمی‌بینم»؛ «لاضرر و لاضرار»؛ «نه ضرری (به خود) و نه ضرر رساندن (به دیگران) وجود دارد». قرینه بر این است که ضرر منفی در زبان شارع، ضرر مردم نسبت به یکدیگر است، نه ضرر ناشی از حکم شارع مانند ایجاب وضو و حج بر مریض (۱۱).

اولاً، اگر «لاضرر و لاضرار» به‌معنای نفی ضرر و ضرار در شریعت اسلامی باشد، شامل هر مصداق ضرری می‌شود؛ خواه حکم تکلیفی و وضعی ضرری و فعل ضرری مکلفان و غیرمکلفان. ثانیاً، مدلول مطابقی لاضرر یعنی نفی ضرر در شریعت مدلول التزامی یعنی نهی از ضرر و اضرار به غیر را دلالت می‌کند و با مدلول التزامی دیگری می‌توان نهی سلطانی را استنباط کرد (۱۲).

برخی ادله فقهی اثبات‌کننده این اصل مهم هستند که از جمله آن آیه ۲۱۹ سوره بقره است که خداوند می‌فرماید: «يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَ الْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَ مَنَافِعٌ لِلنَّاسِ وَ إِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ»؛ «درباره شراب و قمار از تو می‌پرسند، بگو: «در آن دو، گناهی بزرگ و سودهایی برای

نشان‌دهنده عظمت گناه قتل نفس است و بر این اساس، هر اقدامی که سلامت جنین را به خطر اندازد، می‌تواند گناهی بزرگ تلقی شود. امام رضا (ع) می‌فرماید: «حَرَّمَ اللَّهُ قَتْلَ النَّفْسِ لِغَلَّةِ فَسَادِ الْخَلْقِ فِي تَحْلِيلِهِ لَوْ أَحَلَّ، وَفَنَائِهِمْ وَفَسَادِ التَّدْبِيرِ»؛ «خداوند قتل نفس را حرام فرمود، زیرا اگر این کار را روا می‌شمرد، موجب نابودی مردم و هرج و مرج در جامعه می‌شد» (۲۰، ۲۱).

با توجه به موارد یادشده، می‌توان نتیجه گرفت هرگونه عملی که سلامت جسمانی جنین را به خطر اندازد، مانند زایمان مناسبی بدون دلیل پزشکی موجّه، خلاف کرامت انسانی و نیز لزوم احترام به حیات انسانی است. بنابراین حفظ سلامت جسمانی جنین از جمله وظایف والدین و پزشکان است که باید به آن توجه شود.

نوزاد نارس در فرایند زایمان مناسبی ممکن است مبتلا به خون‌ریزی در داخل بدن‌های مغزی^۱ شود. این وضعیت با آسیب داخل بطنی، ناهنجاری‌های عروقی، فشار خون بالا و در نوزادان با وزن بسیار کم هنگام تولد مرتبط است که می‌تواند به مرگ منجر شود (۲۲).

با توجه به این نکات، این‌گونه استنباط می‌شود که اقدام به زایمان مناسبی که سلامت جسمانی جنین به خطر می‌افتد، برخلاف احترام و حرمتی است که خداوند برای حیات انسان‌ها قائل شده است و بر اساس اصول و احکام دینی، اقدام به زایمان مناسبی جایز نیست و باید از آن پرهیز شود.

آیه سوم: سوره نساء، آیه ۹۳

«وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَدِّدًا فِجْرًاؤُهُ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا وَ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ أَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا»؛ «و هر کس عمداً مؤمنی را بکشد، کیفرش دوزخ است که در آن ماندگار خواهد بود و خدا بر او خشم می‌گیرد و لعنتش می‌کند و عذابی بزرگ برایش آماده ساخته است».

مفسران در تفسیر آیه فوق بیان می‌کنند که در تحقق قتل دو شرط لازم است: یکی اینکه دانسته و از روی عمد باشد؛ دوم اینکه بداند که مقتول مؤمن است. شخص با تجاوز به جان یک انسان از روی عمد، نه تنها با تشریح و حکم الهی مخالفت می‌کند، بلکه با تکوین و خلقت موجودات به مقابله برخاسته و نفسی چون خودش را از ادامه زندگی محروم ساخته است. بنابراین کیفرش، جاودانه در آتش ماندن است؛

همه شرایع آسمانی و قوانین بشری در آن متفق‌اند و آن را یکی از بزرگ‌ترین گناهان می‌شمردند؛ ولی اسلام اهمیت بیشتری به این مسئله داده است؛ تا آنجا که قتل یک انسان را همانند کشتن همه انسان‌ها شمرده است: «مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا» (سوره مائده، آیه ۳۲) (۱۴-۱۶).

نکات برجسته آیه فوق که جایز نبودن زایمان مناسبی را به استناد آن می‌توان لزوم حفظ سلامت جسمانی جنین اثبات کرد بدین‌گونه است که:

اولاً: خداوند در این آیه به صراحت از کشتن نفس جز به حق، نهی کرده است که نشان‌دهنده حرمت شدید قتل نفس در اسلام است که بر اهمیت حفظ حیات انسانی تأکید دارد. در این زمینه امام صادق (ع) می‌فرماید: «قَتْلُ النَّفْسِ مِنَ الْكِبَايِرِ، لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يَقُولُ: وَ مَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَدِّدًا فِجْرًاؤُهُ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا وَ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ أَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا»؛ «و هر که مؤمنی را از روی عمد بکشد سزایش همواره در دوزخ ماندن است و خدا بر او خشم می‌گیرد و لعنتش می‌کند و عذابی بزرگ برایش آماده کرده است» (۱۷). جنین نیز به‌عنوان یک انسان بالقوه، مشمول این حکم می‌شود و هر گونه اقدامی که منجر به آسیب یا خطر جانی برای جنین شود، می‌تواند مصداقی از قتل نفس محترمه باشد. در این زمینه اسحاق بن عمار بیان می‌کند که به امام کاظم (ع) عرض کردم «زنی از ترس حاملگی، برای سقط جنین خود دارو می‌خورد. حضرت فرمودند که جایز نیست. عرض کردم: هنوز در مرحله نطفه است. فرمود: نخستین چیزی که آفریده می‌شود نطفه است». بنابراین، روایت بر لزوم احتیاط در زمان احتمال حمل تأکید دارد و از این جهت، نمی‌توان اصل برائت را در این نمونه جاری دانست؛ لذا عملی که منجر به قتل نفس شود، جایز نیست (۱۸).

ثانیاً: مقایسه قتل یک انسان با کشتن همه انسان‌ها که در آیه ۳۲ سوره مائده به آن اشاره شده است (هر کس نفسی را بدون حق یا فساد در زمین بکشد، گویی همه انسان‌ها را کشته است)؛ اهمیت فوق‌العاده حیات هر فرد انسانی را نشان می‌دهد و قتل یک انسان را به منزله قتل همه انسان‌ها می‌داند. در این زمینه پیامبر اعظم (ص) می‌فرماید: «لَوْ أُلِّ الدُّنْيَا جَمِيعًا أَهْوَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْ دَمٍ سَفِيكَ بِغَيْرِ حَقٍّ»؛ «اگر همه دنیا نابود شود، نزد خدا اهمیتش کمتر از خونی است که به ناحق ریخته شود» (۱۹)؛ بنابراین، از بین بردن جنین بدون دلیل موجّه و قانونی به‌منزله نقض حرمت حیات انسانی و

^۱ Cerebral Intraventricular Hemorrhage

به استناد آیه ۹۳ سوره نساء که به حرمت حیات انسان و قابلیت نداشتن توجیه قتل مؤمن به دستور الهی تأکید دارد، می‌توان نتیجه گرفت که هرگونه عملی که به سلامت جسمانی جنین آسیب برساند به‌ویژه زایمان مناسبتی بدون دلیل پزشکی موجه که ممکن است منجر به مرگ جنین یا صدمات جدی به سلامت جسمانی جنین شود، از دیدگاه فقهی جایز نیست.

۲- سنت

در ذیل به تحلیل و ارزیابی سخن منتسب به امام صادق (ع) و امام علی (ع) به‌منظور استخراج حکم فقهی زایمان مناسبتی پرداخته شد.

روایت اول: کلام امام صادق (ع)

در این زمینه از حضرت صادق (ع) روایت شده است که: «هر که اعانت کند بر کشتن مؤمنی به نصف کلمه، می‌آید روز قیامت میان چشمانش نوشته باشد: «ناامیدشده از رحمت خدا» (۲۹-۳۲). این روایت که به‌طور واضح به اهمیت حفظ جان و سلامتی انسان، حتی در مرحله جنینی اشاره دارد، می‌تواند به‌عنوان یکی دیگر از دلایل جواز نداشتن زایمان مناسبتی که ممکن است به سلامتی جسمانی جنین آسیب برساند، بحث و بررسی شود. در زیر به بیان نکات برجسته این روایت که این موضوع را تأیید می‌کنند، پرداخته شد.

اولاً: این روایت حرمت حیات مؤمنان را تأکید می‌کند و امام صادق (ع) در این روایت بیان می‌کنند هر کسی به هر شکلی به کشتن یک مؤمن کمک کند، حتی به نصف کلمه، در روز قیامت متأسف و ناامید از رحمت خدا خواهد بود. این نکته نشان می‌دهد که بر حفظ حیات انسانی و احترام به سلامت جان انسان به‌شدت تأکید می‌شود و این حرمت حیات انسانی شامل هر انسانی می‌شود، حتی اگر در حال تکوین در رحم مادر باشد. در این زمینه حضرت محمد (ص) می‌فرماید: «سرکش‌ترین مردم کسی است که بی‌گناهی را که قصد کشتن او را نداشته است، بکشد...» (۳۳). بنابراین می‌توان جواز نداشتن زایمان مناسبتی را اثبات کرد که سلامتی جنین را به مخاطره می‌اندازد.

ثانیاً: واضح است که اگر والدین زایمان مناسبتی را انتخاب کنند، سلامتی و حیات جنین در معرض آسیب قرار می‌گیرد و این موجب می‌شود که آنان دچار انواع زبان‌ها و پیامدهای نامطلوب گردند. بدین‌گونه که گاه نوزاد نارس در زایمان مناسبتی دچار نشانگان گردش خون جنینی

زیرا قتل سبب پایان دادن حیات مقتول در این دنیا است و جزای دنیوی‌اش این است که هرگز رستگار نخواهد شد و از رحمت و واسعۀ خداوندی دور خواهد گردید. این مجازات‌های سنگینی که خدا برای قتل عمد قرار داده است، نشان می‌دهد که این کار نزد خداوند بسیار زشت و ناپسند است و غضب الهی را برمی‌انگیزد و این به‌سبب احترام خون انسان‌ها و برای ایجاد امنیت در جامعه است (۲۳، ۲۴).

آیه به صراحت می‌فرماید: «وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَدًّا فَجَزَاءُ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا». این عبارت نشان می‌دهد که قتل هر مؤمنی که از روی عمد صورت گیرد، موجب ورود به دوزخ و ماندگاری در آن خواهد شد و غضب و لعنت الهی را برمی‌انگیزد. در این زمینه امام صادق (ع) می‌فرماید: «أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ: أَنْ يَا مُوسَى قُلْ لِلْمَلَآئِكَةِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ: إِيَّاكُمْ وَقَتْلَ النَّفْسِ الْحَرَامِ بَعِيرٍ حَقٌّ؛ فَإِنَّ مَنْ قَتَلَ مِنْكُمْ نَفْسًا فِي الدُّنْيَا قَتَلْتَهُ فِي النَّارِ مِئَةَ أَلْفِ قَتْلَةٍ مِثْلَ قَتْلِهِ صَاحِبَهُ»؛ «خداوند متعال به موسی بن عمران وحی فرمود: ای موسی! به اشراف بنی اسرائیل بگو: زنه‌ار که نفس محترمی را به ناحق بکشید؛ زیرا هر کدام شما در دنیا کسی را بکشید، او را صد هزار بار در آتش همان‌گونه بکشیم که آن کس را کشته است» (۲۵، ۲۶). این تأکید بر غضب و لعنت الهی به‌عنوان پاسخ به قتل عمدی مؤمن، نشان می‌دهد که حیات انسان از نظر الهی بسیار مقدس و محترم است. این حرمت در تمام مراحل زندگی از جمله دوران جنینی وجود دارد و هر اقدامی که به سلامت و حیات جنین که دارای حیات بالقوه است، آسیب برساند، نقض این حرمت شناخته شود؛ زیرا پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «أَوَّلُ مَا يَحْكُمُ اللَّهُ فِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الدَّمَاءُ»؛ «نخستین چیزی که خداوند در روز قیامت درباره آن به داوری می‌پردازد، [ریختن] خون است» (۲۷).

گاه در فرایند زایمان مناسبتی، نوزاد دچار بازماندن غیرعادی مجرای شریانی^۱ می‌شود. این مجرا شریان ریوی را به آئورت نزولی متصل می‌کند و به خون بدون اکسیژن اجازه می‌دهد که از ریه عبور و به جفت جریان پیدا کند. به‌طور معمول، این مجرا کمی بعد از تولد بسته می‌شود. این رگ در نوزادان نارس ممکن است باز بماند و به جریان خون غیرعادی بین آئورت و شریان ریوی منجر شود که این وضعیت می‌تواند موجب مشکلات قلبی و ریوی شود. این بیماری می‌تواند به نارسایی قلبی و در نتیجه مرگ نوزاد منجر شود (۲۸).

^۱Ductus Arteriosus, Patent

نداشتن مجازات مادر باردار به دلیل جواز نداشتن مجازات شخص بی‌گناه و آسیب وارد آوردن به وی و نیز لزوم حفظ سلامت جسمی جنین می‌توان به سخن خداوند در آیه ۱۸ سوره فاطر اشاره کرد که می‌فرماید: «وَلَا تَرَوْا وَازِرَةً وَّرَوَّاهُ أُخْرَى...»؛ «و هیچ بار بردارنده‌ای بار [گناه] دیگری را بر نمی‌دارد...».

این آیه یکی از اصول مهم عدل الهی را بیان می‌کند که بر اساس آن هیچ فردی مسئول گناه دیگری نیست و هر کس تنها باید پاسخگوی اعمال خود باشد. در شریعت اسلام هیچ کس نمی‌تواند به خاطر اعمال دیگری مجازات شود. بنابراین، اعمال مجازات بر مادر باردار که منجر به آسیب به جنین می‌شود، از منظر عدالت اسلامی جایز نیست. افزون بر این، اصول عدالت و انسانیت همواره بر حمایت از ضعیف‌ترین و آسیب‌پذیرترین افراد جامعه تأکید دارند. جنین یکی از آسیب‌پذیرترین موجودات است که نیازمند حمایت و حفاظت ویژه است که در فقه اسلامی نیز تأکید شده است. بنابراین، برای به تأخیر انداختن اجرای حدّ از زن باردار، می‌توان به دلیل نقلی نیز استدلال کرد؛ بدین‌گونه که زدن یا رجم کردن زن حامله موجب ضرر غیر مستحق است و آن ضرر همان حمل است و این کار جایز نیست؛ چون هیچ راهی برای آن وجود ندارد، زیرا خداوند تعالی می‌فرماید: «لَا تَرَوْا وَازِرَةً وَّرَوَّاهُ أُخْرَى» (۴۱).

با توجه به اینکه جنین موجودی بی‌گناه است و نباید متحمل پیامدهای اعمال مادر خود شود، هر گونه آسیب جسمی یا روانی به مادر باردار می‌تواند مستقیماً بر جنین تأثیر بگذارد و سلامت او را به خطر اندازد. از این رو، لزوم حفظ سلامت جسمی و روانی جنین یکی از دلایل اصلی جواز نداشتن مجازات مادر باردار است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که اصول دینی، حقوقی و اخلاقی جواز نداشتن مجازات مادر باردار به دلیل لزوم حفظ سلامت جسمی و روانی جنین و اصل مجازات نکردن شخص بی‌گناه را تأیید می‌کند. این مسئله نشان‌دهنده توجه به حقوق انسانی و اصول عدالت در جامعه اسلامی است و حفظ حقوق و سلامت جنین و جلوگیری از اعمال مجازات‌هایی که می‌تواند به او آسیب برساند، باید همواره در اولویت قرار گیرد. از این رو، بررسی‌ها حاکی از این است که برخی فقها از جمله کلینی (۲۹)، محقق حلی (۴۲)، علامه حلی (۴۳)، فخرالمحققین (۴۴)، شهید ثانی (۴۵)، فیض کاشانی (۴۶)، مجلسی دوم

پایدار^۱ می‌شود. در این عارضه، نوزادان نارس ممکن است با مشکلاتی در تنظیم فشار خون در ریه‌ها مواجه شوند. این موجب می‌شود که خون اکسیژن کافی دریافت نکنند، زیرا فشار خون در رگ‌های ریوی بسیار بالا است. از این رو، نارسایی اکسیژنی شدید می‌تواند به مرگ نوزاد منجر شود.

با عنایت به مطالب یادشده، می‌توان نتیجه گرفت که زایمان مناسبی بدون دلیل پزشکی که به حیات و سلامت جسمانی جنین آسیب برساند، از دیدگاه فقهی جایز نیست و حیات و سلامت جسمی جنین در هر مرحله‌ای از اهمیت و ارزش بسیار بالایی برخوردار است. با توجه به اینکه حیات انسانی حریم مقدسی است که باید احترام و توجه ویژه‌ای داشته باشد، همیشه باید بر حفظ و حرمت آن تأکید کرد، اگرچه دوران جنینی باشد.

روایت دوم: کلام امام علی (ع)

«زن باردار زناکاری را نزد عمر آوردند. وی حکم به رجم آن زن داد. حضرت علی علیه السلام به عمر فرمود: اگر به واسطه زناکار بودن زن بر او سلطه داری، چه اختیاری نسبت به فرزند داخل رحم او داری؟ خداوند می‌فرماید: هیچ‌کس بار گناه دیگری را بر دوش نمی‌کشد. عمر گفت: در معضلی که پیش آمد و ابوالحسن آنجا حاضر نباشد، زنده نباشم و ادامه داد: ای ابوالحسن با او چه کنم؟ امام فرمودند: از او نگهداری کن تا زایمان کند و زمانی که فرزند را به دنیا آورد و کسی برای سرپرستی طفل پیدا شد، حدّ را بر او جاری کن» (۳۴-۳۶).

از این روایت استنباط می‌شود که «تعویق اجرای مجازات مادر باردار» یکی از مهم‌ترین دلایل فقهی است که بر اهمیت حق بر سلامت جسمی و احترام به تمامیت جسمانی جنین دلالت می‌کند. بدین‌گونه که اگر مادر باردار مرتکب جرم مستوجب مجازات شود، اعم از اینکه جرم از حدود الهی باشد یا قصاص (اعم از قصاص عضو یا قصاص نفس) و اجرای مجازات مستوجب وارد آمدن ضرر بر جنین شود، به جهت اهمیت حفظ سلامت جسمی و بقای جنین، اجرای آن تا زمان وضع حمل و گاه تا پایان مدت شیرخوارگی کودک به تأخیر می‌افتد. بنابراین، اگرچه اجرای حدّ امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است، تا آنجا که در روایت آمده است: «در اجرای حدود الهی هیچ‌گونه تأخیر و تعللی جایز نیست.» اما پیشگیری از وارد آمدن آسیب به جنین و حفظ شخصیت جسمی او در اولویت قرار دارد (۳۷-۴۰). بنابراین، برای جواز

^۱ Persistent Fetal Circulation Syndrome

مراقبت‌های ویژه و پرهزینه می‌شوند.

از منظر فقهی، حق حیات و سلامت جنین یکی از حقوق اولیه و غیرقابل انکار او است. متون اسلامی، شامل قرآن کریم و احادیث، بر اهمیت این حقوق تأکید ویژه‌ای دارند و هرگونه تعرض به آن را غیرمجاز می‌دانند. بر این اساس، هر اقدام بدون توجیه پزشکی معتبر برای تغییر تاریخ زایمان، نقض آشکار این حقوق شناخته می‌شود. در فقه امامیه، جنین موجودی با کرامت ذاتی در نظر گرفته می‌شود و هرگونه مداخله‌ای که سلامت یا حیات او را تهدید کند، به‌ویژه در قالب زایمان مناسبتی، غیرمجاز و مغایر با اصول شرعی است. بنابراین، این امر نیازمند بازنگری جدی در تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌ها، افزایش آگاهی عمومی و اجرای دقیق‌تر قوانین پزشکی و فقهی است.

پیشینه مطالعات در این حوزه نشان می‌دهد که پژوهش‌ها به‌تازگی به این موضوع پرداخته‌اند و داده‌های موجود محدود است. برای مثال، مقاله طالقان غفاری و همکاران به بررسی مسئولیت مدنی زایمان تقویمی پرداخته است (۶)، اما پژوهش حاضر به‌طور خاص به ابعاد فقهی زایمان مناسبتی و تأثیرات آن بر شخصیت جسمی جنین توجه دارد. همچنین، مقاله عباسی به مسئولیت‌های حقوقی در سزارین نابهنگام پرداخته است (۵۰)، اما رویکرد حقوقی آن با تمرکز فقهی پژوهش حاضر تفاوت دارد. بنابراین، با عنایت به کمبود مطالعات جامع، انجام پژوهش‌های بیشتر و بین‌رشته‌ای برای تحلیل دقیق‌تر این پدیده ضروری است.

انتخاب تاریخ زایمان بدون ضرورت پزشکی، که به زایمان مناسبتی معروف است، در سال‌های اخیر به‌دلیل جذابیت‌های ظاهری، دلایل شخصی، اجتماعی یا مذهبی رواج یافته است. با این حال، این عمل نه‌تنها از منظر پزشکی بلکه از منظر فقهی نیز انتقاد شده و خطرات و مضرات آن برای سلامت و حیات جنین انکارناپذیر است.

از منظر پزشکی، جنین در مراحل مختلف بارداری به‌طور پیوسته در حال رشد و تکامل است. تولد زود هنگام نوزاد می‌تواند به مشکلات جدی در سلامتی نوزاد منجر شود که به‌دلیل تکامل ناکامل ارگان‌های حیاتی مانند ریه‌ها، دستگاه عصبی و دستگاه گوارش است. علاوه‌براین، نوزادانی که زودتر از موعد متولد می‌شوند، نیاز به مراقبت‌های ویژه دارند و ممکن است با عوارض طولانی‌مدت مانند تأخیر در رشد و تکامل جسمی و ذهنی مواجه شوند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که تولد نوزاد قبل از موعد طبیعی می‌تواند خطر ابتلا به

(۴۷)، صاحب ریاض المسائل (۴۸) و آیت الله گلپایگانی (۴۹) معتقدند زن باردار تا زمانی که زایمان نکرده است، هیچ یک از حدود الهی بر او اجرا نمی‌شود؛ زیرا ممکن است منجر به مرگ جنین یا خطر برای او شود و جنین بی‌گناه است و نباید به‌دلیل جرم دیگری آسیب ببیند.

مطالب مذکور به‌وضوح بر لزوم صیانت از شخصیت جسمانی جنین دلالت دارد. بنابراین، هنگامی که به‌منظور حفظ حیات و سلامت جنین، اجرای مجازات شرعی بر مادر باردار متوقف می‌گردد، به طریق اولی، مادر نیز نمی‌تواند جان و سلامت جنین را به‌سبب تعیین تاریخ خاصی برای تولد به مخاطره افکند و بر اساس قواعد فقهی همچون «لاضرر و لااضرار» و «حفظ نفس» هرگونه اقدامی که منجر به تهدید سلامت و حیات جنین گردد، برخلاف موازین شرعی و اصول حاکم بر حفظ جان و سلامت نفس تلقی می‌گردد.

از سوی دیگر، در فقه اسلامی، حفظ مصالح جنین و پیشگیری از هرگونه ضرر و زیان بر او بر مبنای اصولی همچون «حق حیات» و «حق سلامتی» تأکید شده است. بنابراین، همان‌طور که اجرای حدود و تعزیرات الهی بر مادر باردار به‌جهت رعایت این حقوق موقوف می‌شود، تعیین تاریخ خاصی برای زایمان که سلامت و حیات جنین را به خطر اندازد نیز به طریق اولی ممنوع است. این حکم فقهی بر پایه قاعده «تقدیم دفع مفسده بر جلب منفعت» استوار است و تأکید دارد که دفع هر گونه ضرری بر جنین بر هر مصلحت دیگری اولویت دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پدیده زایمان مناسبتی مسئله‌ای نوظهور در حوزه‌های پزشکی و فقه است که چالش‌های متعددی را مطرح کرده است. این نوع زایمان که به‌صورت عمدی برای تطبیق با تاریخ‌های خاص یا مناسبت‌های اجتماعی و شخصی برنامه‌ریزی می‌شود، تأثیرات منفی چشمگیری بر سلامت و بقای جنین به همراه دارد.

از منظر علم پزشکی، رشد کامل جنین در هفته‌های پایانی بارداری هنوز به پایان نرسیده است و هرگونه مداخله غیرضروری به‌ویژه زایمان زود هنگام می‌تواند عواقب جدی همچون نارسایی‌های تنفسی، نقص در دستگاه ایمنی و اختلالات قلبی را به دنبال داشته باشد. این کودکان علاوه بر تحمل خطرات کوتاه‌مدت، در معرض ابتلا به بیماری‌های مزمن و مشکلات بلندمدت قرار می‌گیرند و اغلب نیازمند

مجازات‌هایی نظیر جریمه‌های مالی، تعلیق یا لغو پروانه پزشکی و حتی پیگرد کیفری، بازدارندگی مؤثری ایجاد می‌کند. نظارت دقیق بر عملکرد پزشکان و آگاهی‌بخشی به والدین درباره پیامدهای مخرب این عمل، در کنار تدوین قوانین شفاف، می‌تواند به کاهش این پدیده و حفظ سلامت نسل آینده کمک کند.

قدردانی

از بخش پژوهشکده تالار محققان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی که با فراهم آوردن منابع، نقش بسزایی در نگارش این مقاله داشتند، صمیمانه قدردانی می‌شود.

ملاحظات اخلاقی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، این مطالعه مستخرج از رساله مقطع دکتری مؤلف اول با عنوان «حقوق شخصیت جسمی و محدودیت‌ها در فقه با تأکید بر مصادیق نوین» و کد «۶۰۷۴۶» است.

حامی مالی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، در تدوین این مطالعه از پژوهانه مؤلف دوم مقاله استفاده شده است.

تضاد منافع

مؤلفان مقاله هیچ‌گونه تضاد منافی درباره این پژوهش گزارش نکرده‌اند.

مشارکت مؤلفان

جمع‌آوری اطلاعات و تنظیم مقاله: مؤلف اول؛ نظارت بر نگارش و تأیید درستی مطالب: مؤلفان دوم و سوم.

References

- Hosseinzadeh K. The necessity of reviewing the concept of health and its dimensions from the perspective of Islam. *Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat*. 2017;3(2):1-7. (Full Text in Persian)
- Nosrat Abadi M M. The role of Islam in the health of pregnant women. *Pizhūhish dar dīn va salāmat*. 2021;7(3):140-56. (Full Text in Persian)
- Morniroli D, Tiraferri V, Maiocco G, De Rose DU,

بیماری‌های مزمن مانند دیابت و بیماری‌های قلبی را در طول عمر افزایش دهد. بنابراین، از نظر علمی توصیه می‌شود که زایمان در زمان طبیعی و به دور از هرگونه تعجیل غیرضروری انجام شود (۵۱).

زایمان زودتر از موعد مقرر بدون ضرورت پزشکی نه تنها از نظر پزشکی مخاطرات جدی برای نوزاد به همراه دارد، بلکه از نظر فقهی نیز جایز نیست. بنابراین، لازم است خانواده‌ها و مادران باردار با آگاهی کامل از خطرات و مضرات زایمان مناسبیتی، تصمیم‌گیری‌های خود را بر اساس مشورت با متخصصان پزشکی و رعایت اصول فقهی انجام دهند تا سلامت و حیات جنین به بهترین شکل ممکن حفظ شود و از هرگونه تصمیم‌گیری که تنها بر پایه تمایلات شخصی و بدون توجه به سلامت جنین باشد، پرهیز شود.

نقاط قوت پژوهش

از نقاط قوت پژوهش حاضر این است که موضوع زایمان مناسبیتی یکی از چالش‌های پزشکی و فقهی مطرح شد و ادله فقهی مرتبط با حق حیات و سلامت جنین بررسی و نقد شد و راهکارهای مؤثری برای جلوگیری از این پدیده معرفی شد.

محدودیت‌های پژوهش

با توجه به اینکه زایمان مناسبیتی پدیده‌ای نوظهور است، پیشینه تحقیقاتی در این زمینه محدود است و تنها به چند مقاله محدود اشاره شده است.

پیشنهاد‌های پژوهش

(۱) آگاهی‌بخشی جامع و گسترده: به منظور پیشگیری از انجام زایمان‌های مناسبیتی، ضروری است که آگاهی‌بخشی جامع و گسترده‌ای درباره عوارض و پیامدهای این نوع زایمان‌ها صورت گیرد.

(۲) مشاوره‌های پیش از بارداری: این نوع مشاوره‌ها فرصتی مناسب برای ارائه اطلاعات دقیق و علمی به زوجها درباره زمان مناسب زایمان و عوارض زایمان‌های مناسبیتی فراهم می‌کند. دادن این مشاوره‌ها از طریق متخصصان و مشاوران بهداشتی می‌تواند نقش مؤثری در پیشگیری از تصمیم‌های نادرست درباره زمان زایمان داشته باشد.

(۳) اتخاذ اقدامات قانونی: زایمان‌های مناسبیتی تهدیدی جدی برای سلامت و حیات جنین محسوب می‌شود که مستلزم جرم‌انگاری و برخورد قاطع قانون است. پیش‌بینی

Cresi F, Coscia A, et al. Beyond survival: the lasting effects of premature birth. *Frontiers in Pediatrics*. 2023;11:1213243. (Full Text in Persian)

4. Aoun SMA. Mabani Haqq-e Hayat az Manzar-e Quran-e Karim va Asnad-e Hoquq-e Bashar. Qom: Markaz Bayn al-Melali Tarjomeh va Nashr al-Mostafa (SAW); 2021. (Full Text in Persian)

5. The Holy Quran. Translated by: Fooladvand MM. Tehran: Payam-e Edalat.

6. Taleqhani- Ghaffari M, Izadi Fard AA, Ayubi S. Liability Arising from Scheduled Delivery; 2021. p.163-782. (Full Text in Persian)

7. Hosseini Hemadani M. Anwar Derakhshan Dar Tafsir Quran. 1 ed. Tehran: Lotfi Publications; 1983. (Full Text in Persian)

8. Hosseini Shah Abdol Azimi HA. Truth About Shia Ithna Ashari Faith. Tehran: Miqat Publications; 1984. (Full Text in Persian)

9. Ashkuri MA. Tafsir Sharif Lahiji. 1 ed. Tehran: Dad Publishing House; 1994. (Full Text in Persian)

10. Kashani FA. Manhaj Al-Sadiqin fi Ilzam Al-Mukhalifin. 1 ed. Tehran: Islamic Bookstore. (Full Text in Persian)

11. Sobhani Tabrizi J. al-Rasa'il Al-Arba' - Qawa'id Usuliya wa Fiqhiya. 1 ed. Qom: Imam Sadiq Institute; 1994. (Full Text in Persian)

12. Khosrowpanah Dezfuli A. Fiqh wa Hukm-e Qawa'id La Darar wa La Dirar. 1 ed. Qom: Bustan Ketab Institute; 2023. (Full Text in Persian)

13. Course C, Chakraborty M. Management of Respiratory Distress Syndrome in Preterm Infants in Wales: A Full Audit Cycle of a Quality Improvement Project. *Sci Rep*. 2020;10(1):335. (Full Text in English)

14. Mousavi Hemadani SM. Tafsir Al-Mizan (translated by Mousavi Hemadani SM). 5 ed. Qom: Islamic Publications Office of the Society of Seminary Teachers of Qom; 1995. (Full Text in Persian)

15. Babaei AA. Gozideh Tafsir Nemoneh. 13 ed. Tehran: Islamic Books House; 2003. (Full Text in Persian)

16. Makarem Shirazi N. Tafsir-e Nemuneh. 1 ed. Tehran: Islamic Books House; 1995. (Full Text in Persian)

17. Muhammadi Reyshahri M. Mizan al-Hikmah. 11 ed. Qom: Moasseseh Ilmi Farhangi Dar al-Hadith; 2010. (Full Text in Persian)

18. Qaeni M. al-Mabsut fi Fiqh al-Masa'il al-Mo'asirah (al-Masa'il al-Tibbiyyah). 1 ed. Qom; 2003. (Full Text in Persian)

19. Hosseini Shirazi SM. Al-Fiqh: Al-Silm wa al-Salam. 1 ed. Beirut, Lebanon: Dar al-Oloum lil-Tahqiq

wa al-Tiba'ah wa al-Nashr wa al-Tawzi; 2005. (Full Text in Arabic)

20. Majlesi M. Rawdat al-muttaqin fi sharh Man la yahdaruhu al-faqih. 2 ed. Qom: Moasseseh Farhangi Islami Kushanpour; 1983. (Full Text in Persian)

21. Feyz Kashani M. al-Wafi. 1 ed. Isfahan: Ketabkhaneh Imam Amir al-Mo'minin Ali. (Full Text in Persian)

22. Özek E, Kersin SG. Intraventricular hemorrhage in preterm babies. *Turk Pediatri* 2020;55(3):215-21. (Full Text in English)

23. Gharshi Binabi AA. Tafsir ahsan al-hadith 3ed. Tehran: Bonyad Be'sat Publishing; 1999. (Full Text in Persian)

24. Mostafavi H. Tafsir-e Roshan. 1` ed. Tehran: Central Publishing House; 2001. (Full Text in Persian)

25. Sheikh Saduq M. Thawab al-A'mal wa 'iqab al-A'mal. 2 ed. Qom: Dar al-Sharif al-Radhi lil-Nashr; 1985. (Full Text in Persian)

26. Boroujerdi H. Jame' al-Ahadith al-Shia. 1 ed. Tehran: Intisharat Farhang Sabz; 2008. (Full Text in Persian)

27. Al-Hurr al-'Amili M. Wasa'il al-Shia. 1 ed. Qom: Muassasah Aal al-Bayt; 1988. (Full Text in Persian)

28. Vettukattil J. Pathophysiology of Patent Ductus Arteriosus in the Preterm Infant. *Curr Pediatr Rev*. 2016;12(2):120-2. (Full Text in English)

29. al-Kulayni MY. al-Kafi. Tehran: Islamic Books House; 1986. (Full Text in English)

30. al-Tusi MH. Al-Amali. 1 ed. Qom: Dar Al-Thaqafa; 1993. (Full Text in English)

31. Horr Ameli MH. Al Fusul Al Muhimma Fi Usool Al Aemma (As) Takmela Al Wasael. 1 ed. Qom: Imam Reza Islamic Institute; 1997. (Full Text in Persian)

32. Horr Ameli M. Hidayat al-ummah ila ahkam al-A'immah. 1 ed. Mashhad: Islamic Research Foundation; 1991. (Full Text in Persian)

33. Ibn Babevayh MiAMIYa-F. Man La Yahduru al-Faqih. 2 ed. Qom: Daftar Intisharat Islami Vabasteh be Jame'e Modarresin Hoze Elmiye Qom; 1992. (Full Text in Persian)

34. Majlesi M. Bihar al-Anwar. 1 ed. Beirut, Lebanon: Moasseseh al-Taba'ah wa al-Nashr; 1989. (Full Text in Arabic)

35. Tabrizi J. Asas al-Hudood wa al-Ta'zirat. Qom: Daftar Moallif; 1996. (Full Text in Persian)

36. Rouhani SMS. Fiqh al-Sadiq. 1 ed. Qom: Dar al-Kitab - Madreseh Imam Sadeq; 1991. (Full Text in Persian)

37. Fazel Hindi M. Kashf al-Litham wa al-Ibham 'an Qawa'id al-Ahkam. 1 ed. Qom: Daftar Intisharat Islami

Vabasteh be Jame'e Modarresin Hoze Elmiye Qom; 1995. (Full Text in Persian)

38. Sahib Jawahir MJ. Jawahir al-Kalam fi Sharh Shara'i al-Islam. 7 ed. Beirut, Lebanon: Dar Ihya al-Turath al-Arabi; 1983. (Full Text in Arabic)

39. Sabzewari SA. Mohazab al-Ahkam. 4 ed. Qom: Moasseseh al-Manar - Daftar Ayatollah; 1992. (Full Text in Persian)

40. Tabatabaei-Hakim MS. Masa'il Mo'asirah fi Fiqh al-Qadha. Najaf Ashraf, Iraq: Dar al-Helal; 2006. (Full Text in Arabic)

41. Mousavi-Ardabili A. Fiqh al-Hudud wa al-Ta'zirat 2ed. Qom: Moasseseh Nashr le Jame'at al-Mufid; 2006. (Full Text in Persian)

42. Muhaqqiq Helli J. Shara'i' al-Islam fi masa'il al-halal wa l-haram Qom: Moasseseh Esmailiyan; 1987. (Full Text in Persian)

43. Allama Helli H. Tahrir al-Ahkam al-Sharia ala Madhab al-Imamiya. 1 ed. Qom: Moasseseh Imam Sadeq (AS); 1999. (Full Text in Persian)

44. Fakhr al-Muhaqqiqin M. Idāḥ al-fawā'id fi sharḥ ishkālāt al-Qawā'id. 1 ed. Qom Moasseseh Esmailiyan; 1967. (Full Text in Persian)

45. Shahid Thani Z. Masālik al-afhām ilā tanqīḥ sharā'i' al-islām. 1 ed. Qom: Moasseseh al-Ma'arif al-Islamiyyah; 1992. (Full Text in Persian)

46. Feyz Kashani M. Mafatih al-Shara'e al-Islam fi Masa'el al-Halal va al- Haram. Qom: Intisharat Ketabkhaneh Ayatollah Marashi Najafi (RA). (Full Text in Persian)

47. Majlesi M. Mir'āt al-'uqūl fi sharḥ akhbār Āl al-Rasūl. 2 ed. Tehran: Dar al-Kutub al-Islamiyyah; 1983. (Full Text in Persian)

48. Tabatabaei Karbalayi A. Riyad al-Masa'il. 1 ed. Qom: Moasseseh Al al-Bayt (AS). (Full Text in Persian)

49. Golpayegani MR. Al-Durr Al-Manthur Fi Tafsir Bil-Ma'thur. Qom: Dar al-Quran al-Karim; 1991. (Full Text in Persian)

50. Abbasi M. Dimensions of Legal Liability in Premature Cesarean Section in Light of the Fundamental Rights of the Fetus. 2019;1(2):157-69. (Full Text in Persian)

51. Cunningham U, Bloom D, Hoffman C. Williams Obstetrics. Translated by Bahram Ghazi Jahani in collaboration with Roshanak Ghotbi. Tehran: Golban Publishing in cooperation with Ghazi Jahani; 2021. (Full Text in Persian)